

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

на тему:

Політика соціального забезпечення та супроводу біженців у Словачії

Виконала: студентка IV курсу,

3/41 групи спеціальності 231

Соціальна робота

Маманкова Євгенія

Керівник: доцент Клименко Ю.А.

Рецензент: доцент Балдинюк О.Д.

Умань – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СУПРОВОДУ БІЖЕНЦІВ	5
1.1. Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах....	5
1.2. Статус та права біженців. Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві.....	11
1.3. Міжнародні стандарти захисту біженців та їх основоположні принципи.....	15
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СУПРОВІД В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ.....	23
2.1. Аналіз соціального забезпечення в Словацькій республіці.....	23
2.2. Аналіз соціального забезпечення та супроводу біженців у Словаччині.....	29
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Одним з основних прав сучасної людини є свобода вільного пересування та вільної міграції. Це право закріплене у безлічі міжнародних документів. Кожна держава має дотримуватися цього права та на рівні свого законодавства створювати усі умови для безперешкодного його виконання.

Міжнародне законодавство спрямоване на спрощення можливостей усіма членами суспільства пересуватися між кордонами різних країн світу. У цьому контексті важливим є питання визначення правового статусу біженця та можливості отримання притулку у будь-якій країні.

Удосконалення міжнародного правового регулювання у галузі визнання статусу біженця та надання відповідних прав на сьогодні залишається досить актуальним та є пріоритетним для міжнародної спільноти. Так відбувається через те що, – законодавство окремих країн часто не відповідає міжнародним вимогам, щодо визначення статусу біженця.

«Біженець» як соціальне поняття відоме у світі віками. Зазвичай воно означає будь-кого, хто прагне врятуватись від обставин, які вважає нестерпними та загрозливими, як-от: позбавлення свободи, переслідування, загроза життю, злидні, війна чи громадянський конфлікт, стихійне лихо, посуха, голод тощо. Сучасне визначення цього поняття було подане в Конвенції Організації Об'єднаних Націй 1951 року про статус біженців у відповідь на масові переслідування та переміщення Другої світової війни.

У сучасному світі налічується близько 60 мільйонів осіб, вимушених залишити свої домівки через війну, насильство та переслідування. Міграційні процеси стали невіддільною ознакою сучасного людства, а врегулювання проблеми захисту біженців у межах національних інтересів чи юрисдикції певної країни лише спрямовує її з однієї держави в іншу. Відповідно, вирішення проблеми захисту біженців не може залежати лише від зусиль певної країни, а радше навпаки - потребує глобального підходу, колективної та скоординованої політики, а також відповідних правових механізмів.

Проблема біженців та їх соціального захисту нині залишається надзвичайно актуальною, і багаторічний досвід багатьох європейських держав виступає цьому підтвердженням.

Переважає більшість сучасних наукових досліджень, присвячених аналізу захисту прав біженців загалом та міжнародно-правового статусу біженців. Особливий внесок у дослідження зазначених проблем таких українських вчених науки міжнародного права як: Буроменського М.В., Гончаренко О.А., Гринчака В.А., Євінтова В., Іванова Д.В., Квашилава Т., Малиновської О.А., Новік В.О., а також Потапова В.І. та Чеховича С.Б.

Об'єкт дослідження: проблеми біженців через розкриття міжнародних стандартів їх захисту.

Предмет дослідження: сучасний соціально-правовий статус біженців у Європейському Союзі.

Мета дослідження:

Завдання дослідження:

- визначити поняття «біженець» у міжнародних документах;
- розкрити особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві;
- з'ясувати основоположні принципи та міжнародні стандарти захисту біженців;
- проаналізувати стан соціального забезпечення в Словацькій республіці;
- дослідити особливості соціального забезпечення та супроводу біженців у Словаччині.

Методи дослідження. Для досягнення поставленого завдання дослідження поряд з використанням загальних наукових методів дослідження, таких як: історико-правовий і системно-структурний і логічний, здійснювався аналіз існуючої системи міжнародного права з врахуванням 6 тенденцій його розвитку з погляду основних міжнародних угод щодо правового статусу біженців.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СУПРОВОДУ БІЖЕНЦІВ

1.1. Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах

Біженці існували упродовж усієї історії цивілізації. У різні часи їх поява була викликана певними причинами, серед яких: війна, епідемії, релігійні та політичні негаразди у державах, які ставили під загрозу життя та свободу людей.

Біженці – особи, які залишили країну постійного проживання внаслідок надзвичайних обставин (збройних конфліктів, насильства, кліматичних змін тощо).

Визначення дефініції «біженець» найтіснішим чином пов'язане з нормативно-правовими джерелами міжнародного права, що регламентують правовий статус біженців, які в основному містяться у міжнародних угодах.

У свою чергу правовий інститут притулку зародився як звичаєве право і передбачав надання притулку біженцям, які зазнавали переслідувань як у своїй країні, так і з боку інших держав.

Під терміном «біженець» розуміється іноземець (іноземний громадянин чи особа без громадянства), який внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, національної належності, ставлення до релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань вимушений залишити територію держави, громадянином якої він є (або територію країни свого постійного проживання), і не може або не бажає користуватися захистом цієї держави внаслідок зазначених побоювань та щодо якого в порядку та за умов, визначених цим Законом, прийнято рішення про надання йому статусу біженця.

Вперше термін «біженець» з'явився у міжнародному праві після Першої світової війни, що зумовило потребу у забезпеченні належної правової регламентації правового статусу біженців, їх прав та обов'язків.

Основним та універсальним документом, який встановлює поняття терміну «біженець» стала Концепція Організації Об'єднаних Націй про статус біженців від 1951 року. Саме її визначення терміну «біженець» на сьогодні адаптовано до законодавства більшості країн, у тому числі, України [21, с. 98].

Згідно з Конвенцією ООН про статус біженців (1951 р.) під біженцем розуміється особа, яка через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [19].

У Міжнародному Протоколі стосовно статусу біженців від 1966 року деталізовано поняття «біженця» за ознакою часу.

Зазначені документи є головними, що на міжнародному рівні дають визначенню поняттю «біженець» та закріплюють права та статус біженців.

Згідно з п. А (2) ст. 1 Конвенції про статус біженців (1951 р.) основною умовою, за наявності якої особу можна кваліфікувати як біженця, є обґрунтоване побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних переконань [19]. Ця умова вступає в дію, якщо особа вже перетнула кордон, тобто знаходиться за межами держави свого походження.

Ще однією умовою визнання особи біженцем є відсутність громадянства країни, яка надала притулок та захист.

У міжнародному законодавстві значна увага приділяється статусу біженців та їх правам. Основними документами, що на міжнародному рівні дають визначення поняттю «біженець» та закріплюють права та статус біженців Конвенція ООН про статус біженців від 1951р. та Протокол стосовно статусу біженців від 1966 р.

Ці документи досить чітко визначають умови набуття статусу біженців та їхні права. Законодавство інших країн стосовно біженців базуються саме на цих міжнародних документах.

Згідно з Конвенцією під терміном «біженець» мається на увазі особа, яка розглядалася як біженець через ряд угод, укладених у період між двома світовими війнами, а також у результаті подій, що відбулися до 1 січня 1951 р. У 1967 р. був прийнятий Протокол про статус біженців, відповідно до якого Конвенція 1951 р. поширювалася на осіб, що стали біженцями після 1951 р. Статут УВКБ 1954 р, Генеральна Асамблея ООН, на основі якого Управління повинне здійснювати свою діяльність. Крім УВКБ, що є центральною ланкою, у міжнародну систему захисту біженців входять інші міжнародні установи системи ООН, міжнародні регіональні організації, неурядові організації і структури держав, що займаються питаннями захисту біженців.

Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про статус біженців (1951 р.) 3 під біженцем розуміється особа, яка через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про статус біженців (1951 р.) стала універсальним і основним міжнародним документом, що закріплює визначення поняття «біженець» у міжнародному праві. У подальшому саме це визначення поняття «біженець» було адаптовано до національного законодавства більшості держав [41, с.50].

Положення щодо статусу біженців також містяться у низці інших міжнародних документів, зокрема таких:

– Конвенція про захист цивільного населення під час війни (1949 р.). Відповідно до статті 44 цієї Конвенції будь-яка держава не має права вороже поводитися з біженцями, які фактично не перебувають під захистом жодного уряду, лише на підставі їхньої юридичної належності до держави-супротивниці;

– Угода про скасування віз для біженців (1959 р.). У даній Угоді визначено, що біженці, які законно проживають на території однієї з держав-учасниць Угоди, за певних звільняються від зобов'язань щодо набуття візи для в'їзду на територію чи виїзду з території іншої держави через будь-який кордон. До числа таких умов відноситься наявність дійсних проїзних документів та їх перебування на території держави не більше 3 місяців;

– Конвенція Організації африканської єдності, яка регулює специфічні аспекти проблеми біженців в Африці (1969 р.), відповідно до якої термін «біженець» може бути застосований до будь-якої людини, що, через зовнішню агресію, окупацію, іноземне домінування або події, що серйозно порушують громадський порядок на території всієї країни чи її певної частини, була змушена залишити місце свого проживання з метою пошуку притулку в іншому місці поза межами країни свого походження або національності; – Конвенція про статус апатридів (1954 р.).

Поняття «апатрид» означає особу, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою через її закони. Конвенції закріплено, що апатриди можуть бути визнані біженцями, і необов'язково кожен біженець може вважатися апатридом;

– Декларація ООН про територіальний притулок (1967 р.), яка закріплює право будь-якої особи, у тому числі і біженця, на притулок та використання притулку. Не має права на притулок та особа (біженець), відносно якої існують обґрунтовані підозри, що нею було вчинено злочин проти миру, військовий злочин або злочин проти людства. У Декларації закріплюється основний гуманітарний принцип заборони примусового повернення;

– Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) 1977

р. У статті 73 передбачається, що біженці й апатриди згідно з відповідними міжнародними актами, прийнятими заінтересованими сторонами, або з національним законодавством держави, що надала притулок, чи держави проживання, користуються захистом, який надається у відповідності до частин I і III Четвертої Женевської конвенції;

– Європейська угода про передачу відповідальності за біженців (1980 р.), яка була прийнята з метою створення законних підстав для перебування біженців на території інших держав (зокрема щодо можливості передачі однією державою відповідальності за біженців). Дотримання норм наведених вище міжнародних нормативно-правових актів є необхідною гарантією забезпечення прав біженців.

Таким чином, у Статуті УВКБ ООН було чітко визначено та закріплено правовий статус біженців. Комісією ООН із прав людини було підготовлено проект Конвенції про статус біженців. Вказана Конвенція була доопрацьована та прийнята 28 липня 1951 р. на Конференції уповноважених представників з питань правового статусу біженців та апатридів, що була скликана в Женеві відповідно до Резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї від 14 грудня 1950 р. Конвенція про статус біженців є фундаментальним документом чинного міжнародного права біженців. У Конвенції та Протоколі 1967 р., що стосується статусу біженців, розкривається зміст поняття «біженець», визначаються умови, за наявності яких біженець втрачає свій статус, а також категорії осіб, на яких не поширюється дія Конвенції. Також Конвенція забороняє вислання та примусове повернення осіб, що отримали статус біженців. Вона встановлює можливі правові режими для біженців, що включають права та обов'язки біженців щодо держав, що надають їм притулок [41, с.64].

Міжнародно-правовий статус біженця можна визначити як систему визнаних і закріплених нормами міжнародного права та практикою держав прав та обов'язків осіб, котрі розглядаються як біженці, а також правовий режим біженця як конкретну форму реалізації вже визначеного міжнародного статусу біженця на території держави, яка його приймає. На думку О.А. Гончаренко, «правовий статус біженців слід розуміти як сукупність їхніх суб'єктивних прав

та обов'язків. Не заглиблюючись у суть цього терміна, варто виділити один із важливих чинників, який зводиться до того, що правовий статус біженця, як і будь-який правовий статус особи, має ґрунтуватися на конкретних правових настановах, що визначають його сутність і зміст» [10, с. 82].

Враховуючи та аналізуючи вищезазначені позиції, вважаємо, що під правовим статусом біженців слід розуміти встановлене загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права становище біженців, тобто сукупність суб'єктивних прав та обов'язків осіб, які перебувають поза державою свого походження (державою громадянства або постійного проживання), не можуть або не бажають користуватися захистом цієї держави і не можуть та не бажають повертатися в цю державу, обґрунтовано побоюються стати жертвою переслідування, що ґрунтується на ознаках раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або на політичних переконаннях у державі свого походження.

Отже, біженець – це особа, яка в силу цілком обґрунтованих причин стати жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, громадянства, мови, належності до певної соціальної групи, політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності або походження та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких причин в результаті зовнішньої агресії, окупації, етнічних чисток, масових заворушень на території країни своєї громадянської належності або походження; або, не маючи певного громадянства і перебуваючи поза країною свого походження в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких причин.

1.2. Статус та права біженців. Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві

Частіше за все біженці з'являються внаслідок військових конфліктів (як міжнародних, так і внутрішніх). Феномен біженців визначається, насамперед, примусовою і небажаною для громадянина зміною місця (країни) свого проживання.

Статус біженця – індивідуальне право в країнах ЄС, яке надається після спеціального адміністративного та юридичного процесу, що визначає, чи є у особи обґрунтована небезпека бути переслідуваними.

Особа втрачає статус біженця, якщо вона повертається до своєї країни чи набула нове громадянство.

Особами, які можуть отримати статус біженця, можуть бути громадяни України, які залишили територію України через війну, а також особи, які проживали на території України на законних підставах, але мають громадянство інших країн. Особи без громадянства також можуть запросити статус біженця.

Отримувати статус біженця має сенс у тому випадку, якщо особа планує й далі проживати в країні ЄС.

Обмеження для особи при отриманні статусу біженця:

- неможливість залишити приймаючу країну до моменту отримання статусу;
- неможливість повернутися в Україну після отримання статусу;
- неможливість працевлаштуватися до моменту отримання статусу, а також у разі відмови у його наданні;
- відібрання документів, що посвідчують особу заявника [48].

Для отримання статусу біженця необхідно подати заяву на отримання статусу біженця під час в'їзду у першій безпечній країні, повідомивши офіцера прикордонної служби, або подати заяву на возз'єднання сім'ї, якщо є член сім'ї, який вже проживає в країні ЄС.

На час розгляду заяви необхідно залишатися в країні, в якій вона була подана. Визнання статусу біженця може зайняти в середньому півроку. До моменту отримання остаточного рішення діють перераховані обмеження.

Заявнику також необхідно пройти медичну комісію, а також процедуру відцифрування відбитків пальців. Протягом місяця після написання заяви міграційна служба проводить співбесіду з заявником, за результатами якої приймається рішення про надання притулку.

Права, які надаються при отриманні статусу біженця:

право на медичну допомогу;

доступ до освіти для дітей та підлітків;

доступ до ринку праці (відповідно до політики країн ЄС на ринку праці);

право на соціально-побутові послуги;

право на укладання шлюбу;

право на щомісячну грошову допомогу [48].

Правовий статус біженців визначається законами країни їхнього місця реєстрації або постійного чи переважного перебування. Тобто, біженці зберігають набуті ними права та реалізують інші, якщо такі права визнані державою, в якій вони шукають прихисту, після виконання, якщо необхідно, формальностей, які вимагаються законами цієї держави. Держави створюють для біженців найсприятливіше становище, яке відповідає становищу громадян іноземної держави, за винятком випадків, коли під час війни або за інших надзвичайних і виняткових обставин держави можуть вживати тимчасових заходів, які вони вважають необхідними в інтересах державної безпеки, щодо тієї чи іншої окремої особи.

Відповідно до п. А (2) ст. 1 Конвенції про статус біженців (1951 р.) основною умовою, за наявності якої особу можна кваліфікувати як біженця, є обґрунтоване побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних переконань. Дана умова настає у тому випадку, коли особа вже перейшла міжнародний кордон, тобто має перебувати за межами країни свого походження. Побоювання особи (біженця) стати жертвою переслідувань мають бути цілком обґрунтованими. Додатковою умовою визнання особи біженцем є відсутність у особи громадянства країни, яка надала притулок. Статус біженців

застосовується до осіб, які більше не можуть користуватися захистом держави, громадянами якої вони є, адже вони її покинули. Особи, що перетнули міжнародні корони, рятуючись від переслідувань, але переїжджають у країну, громадянами якої вони є, не можуть розглядатися як біженці, оскільки вони можуть скористатися правом на захист в цій країні Римаренко Ю.І. [37, с.182].

Держава зобов'язана надати біженцям статус, яким користуються інші іноземці на її території. Заборонено накладати покарання на біженця за незаконний в'їзд на території країни. Також відповідно до міжнародного законодавства визнана неприпустимою висилка біженців в країну, де їх життю та здоров'ю загрожує небезпека [47, с. 406].

Біженці на території країни свого перебування нарівні з іншими категоріями населення (громадянами держави перебування, іноземцями, особами без громадянства) користуються всіма правами людини, які мають універсальний характер та закріплені на міжнародному рівні. Гарантування поваги та забезпечення захисту зазначених прав людини – це одночасний шлях вирішення проблеми біженців та спосіб запобігання її виникненню. У першому випадку йдеться про необхідність забезпечення в державі походження біженців належного захисту прав людини, перш ніж очікувати від біженців бажання повернутися до країни їхньої громадянської належності чи постійного місця проживання. У другому випадку йдеться про запобігання виникненню у громадян певних держав цілком обґрунтованих побоювань щодо їх можливого переслідування через окремі причини [25].

Відповідно до Загальної декларації прав людини (1948 р.) до числа прав людини, які мають універсальний характер та якими беззаперечно мають користуватися біженці, належать такі:

- право на життя, свободу та особисту недоторканість;
- право на свободу від катувань або від нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання;
- право на свободу від рабства, поневолення і примусової праці;
- право на приватне життя;

- право на свободу від незаконного арешту або затримання;
- право на свободу думки, совісті та віросповідання;
- право на свободу пересування тощо.

Але, крім універсальних прав, що властиві кожній людині, біженці користуються правами та привілеями, властивими лише їм, і якими вони володіють на підставі універсальних і регіональних міжнародних угод, що регулюють правовий статус біженців. Інші категорії населення не мають таких прав, оскільки не є біженцями. Крім того, у ситуаціях збройних конфліктів права біженців додатково захищаються нормами міжнародного гуманітарного права. [2, с. 18].

Усі складові елементи механізму забезпечення прав біженців знаходяться у відносинах субординації між собою. В такій системі є певні системоутворюючі елементи, які, так би мовити, домінують над іншими. Основними системоутворюючими елементами є інституційна складова (наявність відповідної системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави) та правова складова (наявність відповідної нормативно-правової бази, нормами якої визначається сам процес реалізації функції). Звісно, всі інші елементи механізму забезпечення прав біженців держави в жодному разі не можна назвати другорядними: без них характеристика самого механізму не була б змістовною та повною, що в результаті призвело б до забезпечення прав біженців на недостатньо якісному рівні.

Держави надаватимуть біженцям, які законно проживають на їхній території, таке саме становище щодо урядової допомоги та підтримки, яким користуються їхні громадяни.

Договірні Держави вживатимуть заходів сприяння у випадках, коли біженці потребують сприяння з боку органів влади іноземної держави, до яких не можуть звертатися. В таких випадках держави видають або забезпечують під своїм наглядом видачу біженцям документів або посвідчень, які замінятимуть офіційні документи і визнаватимуться дійсними доти, доки не доведено, що вони недійсні.

Договірні Держави видаватимуть проїзні документи для пересування за межами їхньої території та прихильно поставляться до питання про видачу подібних проїзних документів біженцям, які знаходяться на їхній території та не мають можливості отримати проїзний документ у країні свого законного проживання.

Договірні Держави не обкладатимуть біженців жодним митом, зборами або податками, окрім або понад тих, які стягуються чи можуть стягуватися із своїх громадян у подібних ситуаціях.

До того ж, держави можуть надавати біженцям переваги, які випливають з угод, укладених між Договірними Державами або з таких, які можуть бути укладені в майбутньому, про збереження набутих прав та прав, які знаходяться в процесі набуття, щодо соціального забезпечення, з дотриманням лише тих умов, які застосовуються до громадян держав, які підписали згадані угоди.

1.3. Міжнародні стандарти захисту біженців та їх основоположні принципи

Існування такої категорії людей, як біженці, породжує істотні правові колізії для держав, починаючи з відповідальності за чіткість визначення їх правового статусу. Як свідчить міжнародна практика, багатьма розвинутими державами світу застосовуються досить обмежені критерії щодо визначення тих осіб, які можуть користуватися статусом біженця та притулком або захистом на місці. У цьому контексті доволі важливим є визначення самого поняття «біженець», а також дослідження критеріїв щодо такого визначення та міжнародних стандартів захисту біженців.

На відміну від інших людей, які залишають свою країну, біженці прагнуть потрапити в іншу країну не тому, що таким є їх вибір, а внаслідок гострої потреби, яка випливає із загрози їхнім правам людини, від якої влада країни походження не може чи не бажає їх захистити.

Глобальна проблема біженців і осіб, переміщених усередині країни, – це одне з найскладніших питань, що стоять сьогодні перед світовою спільнотою. Воно час від часу стає предметом активного обговорення в різних інституціях Організації Об'єднаних Націй, які продовжують пошук найефективніших засобів захисту цих дуже вразливих груп населення та надання їм необхідної допомоги.

Біженці – це люди, які були змушені через різні причини розірвати усі зв'язки зі своєю етнічною батьківщиною. Вони не можуть більше розраховувати на допомогу своїх урядів у контексті отримання необхідного правового захисту; саме цей аспект відрізняє біженців від інших категорій мігрантів, у якому б складному становищі останні не знаходилися, а також від інших людей, які потребують гуманітарної допомоги.

У зв'язку з тим, що біженці не мають безпосереднього доступу до правового та соціального захисту, який уряди, що нормально функціонують, повинні надавати своїм громадянам, міжнародне співтовариство змушене здійснювати особливі заходи з метою полегшення їх виняткового становища [26].

Становище біженців є класичним прикладом взаємозалежності міжнародного співтовариства, що наочно показує, як проблеми однієї країни можуть безпосередньо відобразитися на інших країнах, інколи навіть без їхньої на те згоди. Становище біженців – це також приклад взаємозалежності різних питань, об'єднаних однією глобальною проблемою.

Світовому співтовариству давно зрозуміло, що є очевидний взаємозв'язок між проблемою біженців і питаннями прав людини. Порушення прав людини виступають не тільки однією з головних причин масового виходу, але й виключають можливість добровільної репатріації до тих пір, поки вони не припиняться [15, с. 12].

Біженці мають невіддільні права, які повинні чітко дотримуватися ще до того моменту, коли вони звернуться з проханням про надання притулку, а також під час розгляду їхніх клопотань та після їх задоволення. Повага до прав людини виступає необхідною умовою і для запобігання нинішніх потоків біженців, і для

вирішення проблем, пов'язаних із цим процесом [35, с. 354].

Міжнародно-правові стандарти щодо статусу біженців варто розглядати як сукупність їхніх суб'єктивних прав і обов'язків. Необхідно підкреслити, що правовий статус біженців, як і будь-яке правове становище особи, повинен ґрунтуватися на основі визначених правових установок, які задають йому певну спрямованість, формують його сутність, впливають на зміст [11, с. 63]. Такими правовими установками є принципи, які покладені в основу визначення статусу біженців у міжнародному праві.

Варто вказати, що міжнародні стандарти стосовно статусу біженців ґрунтуються на таких основоположних принципах:

- невідчуженості основних прав та свобод (згідно зі ст. 4 Конвенції ООН про громадянські та політичні права);
- права на громадянство та права не бути самовільно позбавленим громадянства чи права на зміну громадянства;
- заборони застосування збройної сили для обмеження здійснення окремими особами чи групами осіб прав людини або з тим, щоб позбавити їх національної, релігійної, культурної, мовної чи етнічної самобутності;
- заборони таких заходів, як примусове переміщення населення чи будь-які інші акти, що могли б призвести до насильницького переміщення людей;
- права клопотати про надання та користування в інших країнах притулком від переслідування;
- права покидати будь-яку країну, включаючи свою власну, та права повертатися у будь-яку країну;
- невислання біженців;
- необхідності врахування – через вжиття заходів, спрямованих на попередження, виправлення ситуації – специфічних потреб таких вразливих груп, як жінки, глави сімей, безпритульні діти, жертви катувань та травм, люди похилого віку та інваліди;
- застосованості прав і свобод, закріплених у міжнародних нормах, що стосуються прав людини, до кожної людини, незалежно від її раси, кольору

шкіри, статі, громадянства, мови, віросповідання, етнічного та соціального походження.

Додатково та у поєднанні з перерахованими вище принципами і нормами у сфері прав людини важливе значення для міжнародного співробітництва з питань біженців мають деякі принципи міжнародного права, що визначають мирні та дружні відносини між державами. З-поміж них:

- принцип мирного врегулювання спорів між державами;

- принцип, згідно з яким і двосторонні, і багатосторонні відносини у зв'язку з міжнародними пересуваннями людей повинні здійснюватися на основі чинних законів;

- принцип, згідно з яким надання притулку є актом миролюбного та гуманітарного характеру, що не повинен розглядатися будь-якою державою як недружній вчинок;

- визнання того, що запобігання виникненню потоків біженців та появи осіб без громадянства, а також зменшення кількості осіб, які потребують міжнародного захисту, мають суттєве значення для підтримки миру і безпеки у світовому та регіональному масштабах;

- принцип, відповідно до якого питання щодо прав людини, фундаментальних свобод та верховенства закону мають міжнародне значення, а обов'язки держав з дотримання прав людини стосуються питань, до яких виявляють безпосередній та законний інтерес усі держави у сфері діяльності ОБСЄ;

- принцип міжнародного співробітництва, солідарності та поділу тягаря щодо великих потоків біженців і переміщених осіб, які потребують міжнародного захисту та допомоги [11, с. 64].

Варто пам'ятати, що міжнародно-правові принципи стосовно статусу біженців не існують самі по собі, відокремлено від чинних міжнародно-правових відносин. За допомогою процедури імплементації міжнародного права у внутрішньодержавне вони переходять на рівень принципів права конкретної держави, але при цьому не втрачають своєї міжнародно-правової якості.

Внутрішньодержавні принципи визначення статусу біженців, виступаючи відображенням міжнародних, можуть інколи текстуально не збігатися з ними. Нижче будуть піддані всебічному аналізу основні принципи міжнародно-правового статусу біженців, які побудовані на таких основоположних засадах міжнародного права, як повага державного суверенітету, суверенна рівність держав, партнерське співробітництво, міжнародно-правова відповідальність тощо.

Принцип невислання (*nonrefoulement*) (ст. 32 Конвенції 1951 р.). Цей принцип зазвичай застосовується до тих осіб, які шукають притулку, принаймні в початковий період і за відповідних обставин. Лише особи, чий клопотання є цілком обґрунтованими, мають право на захист. Принцип невислання діє незалежно від наявності або відсутності юридичного статусу особи, яка шукає притулку. Немає суттєвого значення, яким способом така особа потрапляє на територію держави, в якій шукає притулку. Якщо особу, що шукає притулку, примусово повертають у країну, де вона цілком обґрунтовано побоюється переслідувань або піддається різного роду гонінням, то це – примусове повернення, що суперечить міжнародному праву [11, с.65].

Необхідно наголосити на тому, що захист біженців у європейських країнах – це наріжний камінь захисту біженців, який слугує своєрідною гарантією від примусового повернення таких осіб в обстановку переслідувань або іншої небезпеки. Цей принцип закріплено в різних формах у декількох міжнародних документах, що торкаються надання статусу біженців та прав людини (зокрема, у ст. 33.1 Конвенції 1951 р. [19]).

У країнах – учасницях ЄС принцип невислання щодо офіційно визнаних біженців порушується досить рідко, але є певна загроза для тих осіб, які шукають притулку в аеропортах, морських портах та інших пунктах в'їзду. Процедура попереднього відбору та з'ясування можливостей в'їзду в країну, поряд з широким застосуванням понять «першої країни притулку» та «безпечної країни проживання» без необхідних процедурних гарантій збільшили ризик зворотного вислання тих осіб, які шукають притулку, переважно після неприйняття чи

відхилення клопотання на кордоні [24, с. 120].

Рівний поділ тягаря прийому та облаштування біженців усіма державами. Цей принцип не знайшов відображення у тексті Конвенції 1951 року. Проте він знаходить широке визнання та підтримку в міжнародній правовій практиці останніх років. Його суть зводиться до того, що у вирішенні долі біженців бере участь не тільки країна притулку, але й держава виходу. Утвердження цього принципу стало можливим завдяки зусиллям Виконкому УВКБ ООН, що реалізуються відповідно до його численних резолюцій.

На наше переконання, для того щоб наявні проблеми біженців були вирішені остаточно, необхідні колективні дії держав світу, причому найчастіше саме в тих сферах, що традиційно не вважаються компетенцією УВКБ ООН і його партнерів: у галузі захисту прав людини, підтримки миру і безпеки всередині держав та у відносинах між ними, контролю над масовими міграційними рухами.

Принцип гнучкого, оперативного і гуманного визначення статусу біженців. Він також не регламентований у Конвенції 1951 року. Проте Виконком УВКБ ООН у висновку № 8 (XXVIII) рекомендував державам таку процедуру щодо визначення статусу біженців, а саме:

а) компетентна посадова особа, до якої заявник звертається на кордоні або на території Договірної держави, повинна мати чіткі інструкції з ведення справ, що входять до її компетенції, відповідно до актів внутрішнього і міжнародного права. Від неї вимагаються дії, які відповідають принципу non-refoulement і сприяють передачі таких справ на розгляд вищого компетентного органу;

б) заявник повинен отримувати в повному обсязі необхідні рекомендації щодо того, якої процедури йому необхідно дотримуватися;

в) повинен існувати чітко визначений орган, що несе відповідальність за розгляд клопотань щодо надання статусу біженця і за ухвалення рішення в першій інстанції;

г) заявнику повинно бути надане необхідне сприяння щодо передачі

його справи на розгляд відповідних органів влади. Заявникам повинна також надаватися можливість для контактів з представником УВКБ ООН;

д) у разі визнання заявника біженцем він повинен бути поінформований про це і отримати відповідний документ, який засвідчує його правовий статус біженця;

ж) у разі невизнання заявника біженцем йому повинен бути наданий оптимальний період часу для подання апеляції з проханням про офіційний перегляд рішення в цьому або в іншому органі, або в адміністративному, або судовому порядку;

з) заявнику повинно бути дозволено залишатися в країні перебування до часу ухвалення рішення з приводу його клопотання компетентним органом влади, якщо цим органом не буде встановлено, що його клопотання має явно неправдивий характер. Йому також повинно бути дозволено залишатися в країні до того часу доки розглядатиметься апеляція у вищому адміністративному органі або судовій інстанції.

Принцип добровільної репатріації. Він становить одну з кардинальних основ прав біженців, що закріплена у всіх міжнародних і внутрішньодержавних актах. Його зміст полягає в тому, що репатріація повинна здійснюватися лише за наявності вільно висловленого волевиявлення біженців: завжди повинні дотримуватися добровільний та індивідуальний характер репатріації біженців, а необхідність її здійснення відбуватися в умовах повної безпеки тих осіб, які повертаються.

Принцип тимчасового захисту. Ідея тимчасового притулку або захисту фігурує в міжнародному праві як альтернатива примусовому поверненню. Тимчасовий захист відповідає духу Конвенції 1951 р. і Протоколу 1967 р. Цей принцип застосовується у разі масового прибуття біженців у країну [10, с. 189].

Принцип надання статусу біженців без застосування умови про взаємність. Суть цього принципу полягає в тому, що державі, яка приймає, необхідно послідовно та в повному обсязі надавати допомогу та захист біженцям незалежно від того, як інші країни ставляться до своїх міжнародних, у тому числі й

договірних, зобов'язань стосовно біженців, керуючись принципами людинолюбства.

Багато країн світу дотримуються цього гуманного правила і тим самим сприяють виробленню підходу, спрямованого на недопущення підриву основ міжнародного права.

На формування інституту біженців та вироблення міжнародних стандартів у цій сфері вагомий вплив мали міжнародні інституції, зокрема така організація, як УВКБ ООН, яка починаючи з 70-х років XIX ст. виконує роль координаційного центру під час проведення міжнародних гуманітарних операцій. З-поміж його основних партнерів ЮНІСЕФ (Дитячий фонд ООН), Всесвітня організація охорони здоров'я, ЮНЕСКО, Міжнародна організація праці, Всесвітня продовольча програма, Міжнародна організація з міграції та низка інших.

Упродовж останніх років особливо активними у наданні допомоги біженцям стали неурядові організації, а також їхні міжнародні об'єднання. Співпрацюють з УВКБ ООН Міжнародний комітет Червоного Хреста, організація «Лікарі без кордонів» (MSF), «Комітет США у справах біженців», «Європейська рада у справах біженців та вигнанців» (ЕСР.Е) та інші, які інколи працюють навіть в умовах, коли уряди держав та ООН вважають акції допомоги занадто небезпечними [27, с. 156].

Отже, світовою спільнотою вироблено відповідну систему захисту біженців.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СУПРОВІД В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

2.1. Аналіз соціального забезпечення в Словацькій республіці

Термін «соціальне забезпечення» в словацькій науковій правовій літературі розглядається як поняття, яке включає переважно відносини та інститути, за допомогою яких надаються соціальні гарантії щодо забезпечення людей у разі відсутності у них доходу, а також знаходяться в ситуації, коли їхній дохід нижче величини прожиткового мінімуму.

На сьогоднішній день система соціального забезпечення Словацької Республіки складається з чотирьох основних підсистем: соціального страхування, державної соціальної підтримки, соціальної допомоги та додаткового соціального забезпечення, включаючи додаткове пенсійне забезпечення.

Головною формою соціального забезпечення виступає, безперечно, підсистема соціального страхування, яка включає шість видів: страхування на випадок тимчасової непрацездатності, від нещасних випадків на виробництві, по безробіттю, пенсійне, гарантійне та медичне. Кожен вид соціального страхування має свої особливості, закріплені в законах № 580/2004 «Про медичне страхування» та № 461/2003 «Про соціальне страхування».

Найбільш важливу роль у всій системі соціального забезпечення Словацької Республіки грає пенсійне забезпечення, засноване на принципах обов'язкового пенсійного страхування. При цьому система пенсійного забезпечення включає обов'язкову і додаткову частини.

Зокрема, до основних видів пенсій, що виплачуються в рамках обов'язкової пенсійної системи, відносяться: пенсія по старості (умовами її отримання є досягнення 62-річного віку та сплата протягом 15 років внесків в рамках обов'язкового пенсійного страхування); дострокова пенсія по старості; пенсія, яка сплачується вдові або вдові (виплачується дружині або чоловікові, якщо до

дня смерті чоловіка останній був одержувачем пенсії по старості або дострокової пенсії по старості); пенсія сироті (виплачується незабезпеченим дітям після смерті їх батьків або усиновителів, які до дня смерті були отримувачами пенсії по старості або дострокової пенсії за віком). Поряд з пенсіями по старості дана система спрямована на забезпечення пенсіями інвалідів.

У свою чергу, під додатковим пенсійним забезпеченням розуміється сплата внесків учасниками додаткового пенсійного забезпечення та роботодавцями в спеціально створений фонд і подальша виплата пенсій в рамках даної системи. Як наслідок, людина, що сплатив внески, має право на отримання наступних видів виплат: доплата до пенсії по старості; доплата до пенсії за вислугу; одноразова виплата; відступне.

Другим за значимістю після пенсій виступає забезпечення у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, яке засноване, як було зазначено вище, на системі соціального страхування на випадок тимчасової непрацездатності. На сьогоднішній день даний вид соціального страхування регламентується Законом Л «461/2003» Про соціальне страхування «(далі - Закон про соціальне страхування), який набрав чинності з 1 січня 2004 р відповідно до цього Закону забезпечення при тимчасовій непрацездатності (§ 33 ст . 38 Закону про соціальне страхування) надається особам, що здійснюють трудову діяльність, а також особам, самостійно забезпечують себе доходом та особам, добровільно вступили у відносини по страхуванню на випадок непрацездатності. Кожна з названих категорій має свої відмінності в частині забезпечення грошовими виплатами при тимчасовій непрацездатності . Наприклад, у осіб, які працюють за трудовим договором, право на допомогу по тимчасовій непрацездатності виникає на 11-й день з моменту її настання і до закінчення тимчасової непрацездатності, або за період до закінчення 52 тижнів з моменту настання тимчасової непрацездатності, або до моменту настання інвалідності. За перші 10 днів тимчасової непрацездатності працівник не одержує допомоги по непрацездатності, але забезпечується за рахунок фінансових коштів свого роботодавця (однак з цього правила є винятки). Щодо осіб, які самостійно забезпечують себе роботою, та

осіб, добровільно вступили у відносини зі страхування на випадок непрацездатності, право на забезпечення виникає з першого дня непрацездатності з наданням їм мінімальних страхових виплат за перші 10 днів непрацездатності. За загальним правилом розмір забезпечення становить 55% середнього заробітку. У той же час відносно осіб, які самостійно забезпечують себе роботою, а також осіб, добровільно вступили у відносини зі страхування, встановлено розмір, що становить 25% середнього заробітку.

Аналізуючи інститут виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з необхідністю догляду за членом сім'ї (§ 39 ст. 43 Закону про соціальне страхування), відзначимо, що до числа членів сім'ї відносяться: дитина, чоловік, дружина, батьки чоловіка (дружини), а також фізичні особи, що піклуються про дитину, у випадках, встановлених у Законі. Розмір забезпечення за загальним правилом становить 55% загального денного заробітку.

Поряд з цим згідно з Законом про соціальне страхування у працівників з'явилося право на отримання компенсаційних допомог за період вагітності або материнства до дев'яти місяців після пологів при перекладі на іншу роботу, так як робота, на якій жінка трудилася до цього, у відповідності з особливими нормами законодавства їй заборонена (§ 44 ст. 47 Закону про соціальне страхування) [56].

Таким чином, в Словацькій Республіці до числа основних видів грошових виплат з тимчасової непрацездатності відносяться: допомога по тимчасовій непрацездатності, допомога по догляду за хворим членом сім'ї, допомога у зв'язку з переведенням вагітної жінки або жінки протягом дев'яти місяців з моменту народження дитини на більш легку роботу, компенсаційні виплати по вагітності та пологах.

Не оминув стороною законодавець і вирішення питань соціального забезпечення осіб, які постраждали у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням.

Правова регламентація даних відносин здійснюється нормами § 83 ст. 101 Закону про соціальне страхування, відповідно до якої крім робочих дані норми

поширюються також на учнів середньої школи і студентів при проходженні ними виробничої практики; на фізичних осіб у випадках, встановлених у Законі (наприклад, здійснюють діяльність у Збройних силах або на державній цивільній службі, в Добровільній пожежній охорони Словацької Республіки і т.д.). До основних видів виплат у системі соціального страхування від нещасних випадків відносяться:

1) виплати при настанні тимчасової непрацездатності. Сюди включаються виплати у зв'язку з нещасним випадком (55% середнього денного заробітку за перші три дні і 25% середнього денного заробітку, починаючи з четвертого дня); відшкодування витрат, пов'язаних з лікуванням;

2) виплати при стійкої втрати працездатності, в які входять: рента при нещасному випадку (якщо в результаті нещасного випадку сталася втрата працездатності більш ніж на 40%); одноразова компенсація (якщо розмір непрацездатності знизився від 10 до 40%); реабілітація, перекваліфікація;

3) виплати при настанні смерті, які включають в себе: одноразові виплати; виплати в рамках змісту спадкоємців; відшкодування витрат, пов'язаних з похованням;

4) відшкодування за перенесені страждання.

Досить цікавим з наукової точки зору представляється досвід використання конструкції гарантійного страхування, тобто страхування на випадок банкрутства роботодавця і неможливості виконати їм свої соціальні зобов'язання (§ 102 ст. 103 Закону про соціальне страхування). В рамках даної системи працівник має право на отримання в тому числі наступних виплат: відшкодування збитків у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням; посібників при тимчасової непрацездатності працівника. Цей механізм може бути успішно застосований і в російській правовій системі.

У Словацькій Республіці сфера зайнятості віднесена до соціального забезпечення, що знаходить закріплення в особливому виді страхування - страхуванні по безробіттю.

Правова регламентація даних відносин здійснюється у загальному вигляді нормами § 104 ст. 108 Закону про соціальне страхування. При цьому основним видом соціального забезпечення в даній системі є допомога по безробіттю, розмір якого встановлено у відсотковому відношенні до заробітку і становить 50% середнього денного заробітку (§ 108 ст. 108 Закону про соціальне страхування). У той же час розмір середнього денного заробітку береться з розрахунку за три роки, що передують моменту настання безробіття особи. Важливо відзначити, що допомога по безробіттю надається за календарні дні.

Нарешті, останнім видом соціального страхування є медичне страхування, яке регулюється Законами № 580/2004 «Про медичне страхування» та № 95/2002 «Про страхування».

Медичне страхування в Словацькій Республіці складається з двох систем: загальної та індивідуальної. При цьому перша носить обов'язковий характер для всіх, а друга - факультативний. При цьому головну роль в системі медичного страхування, безумовно, відіграє загальна система. В рамках даної системи людина має право на отримання медичної допомоги в повному обсязі. Основними видами медичної допомоги є: профілактичні огляди, невідкладна медична допомога, медичні приписи (амбулаторно або шляхом призначення ліків) і медична допомога (амбулаторне лікування, дитяче харчування, курортне лікування).

Програма загального медичного страхування поширюється як на працівників, так і на осіб, які здійснюють свою діяльність в державних установах. Поряд з ними до складу осіб, яким надається медична допомога в рамках системи загального медичного страхування, включаються: особи, які самостійно забезпечують себе роботою, біженці, студенти з іншим громадянством і навчаються у відповідності з міжнародним договором, неповнолітні іноземці, іноземці, заарештовані на території Словацької Республіки, які відбувають покарання у зв'язку з позбавленням волі [56].

Особливу зміст має такий інститут в праві соціального забезпечення Словачької Республіки (і особлива форма соціального забезпечення), як державна соціальна підтримка.

Основним заходом в рамках системи державної соціальної підтримки виступає допомогу на дитину і надбавка до посібника на дитину, які регулюються Законом № 600/2003 «Про допомогу на дитину та про внесення змін і доповнень до Закону № 461/2003» Про соціальне страхування «». Допомога на дитину - це виплата, вироблена державою на виховання та харчування малозабезпеченого дитини. У свою чергу, надбавка до посібника на дитину - це виплата, вироблена державою на виховання та харчування малозабезпеченого дитини в ситуації, коли особа не має право на отримання бонусу в рамках посібника. При цьому під малозабезпеченим дитиною розуміється особа, яка навчається в школі або особа, у випадках, прямо встановлених у законі, до досягнення віку 25 років.

Наступним видом заходів державної соціальної підтримки є допомога при народженні дитини і надбавка до посібника при народженні дитини. Даний вид посібника складається з трьох елементів: само допомога при народженні дитини, надбавка до посібника при народженні дитини та надання допомоги батькам, у яких троє і більше дітей або у яких двоє і більше дітей, вік яких більше двох років. Допомога при народженні дитини носить одноразовий характер і надається з метою відшкодування витрат, понесених у зв'язку з народженням дитини.

Третім посібником в рамках наданих заходів соціальної підтримки є допомога, що виплачується батькам. Воно надається в цілях гідного забезпечення дітей віком до трьох років, а у виняткових випадках, встановлених у законі, - до шести років.

Четвертий вид допомоги - допомога на виховання дітей, яке було введено Законом № 561/2008 «Про допомогу на виховання дітей», який набрав чинності з 1 січня 2009 г. Дану допомога виплачується з метою належного соціального

забезпечення дітей до трьох років або у випадках, встановлених законом, - на дітей до шести років.

П'ятий вид допомоги - допомога на відшкодування витрат у зв'язку із забезпеченням дітей. Воно надається батькам, які є малозабезпеченими або не мають можливості повністю забезпечити свою сім'ю.

Поряд з допомогою на дітей в рамках даної системи надаються виплати на харчування та допомога на поховання.

Слід зазначити, що питання забезпечення державними допомогою на дітей в рамках системи державної соціальної підтримки досить докладно розглянуті в словацькій науковій літературі.

Інститут заходів державної соціальної підтримки необхідно відрізнити від іншого правового явища - державної соціальної допомоги, під якою розуміється надання соціального забезпечення у зв'язку з малозабезпеченістю. Основні заходи щодо соціальної допомоги в Словацькій Республіці регламентуються низкою нормативних актів: Закон № 599/2003 «Про допомогу при матеріальній скруті», Закон № 447/2008 «Щодо грошових виплат на компенсацію соціальних наслідків важкої життєвій ситуації», Закон № 448/2008 « Про соціальні служби «і Закон № 601/2003» Про прожитковий мінімум «. Основними формами соціальної допомоги є: допомога при малозабезпеченість, надбавка до посібника при малозабезпеченість і одноразова допомога при малозабезпеченість.

2.2. Аналіз соціального забезпечення та супроводу біженців у Словаччині

Словаччина є учасником Женевської Конвенції про статус біженців від 1951 року (ратифікація 04.02.1993 р.) Закон № 404/2011 Зб.з. «Про перебування іноземних громадян та про внесення змін і доповнень до деяких законів у наступних редакціях» Закон № 480/2002 Coll. «Про притулок» [57, с. 327].

Механізм інформування осіб, що потребують захисту, зрозумілою для них мовою, шляхом надання документу у якому чітко викладені умови захисту, що їх стосуються

Офіційна сторінка державного управління Словацької Республіки:
<https://ua.gov.sk/>

Сайт Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки
<https://www.minv.sk/?vizova-info-typy-viz>

Гаряча лінія Міністерства внутрішніх справ Словаччина для україномовних +421 513 816 111 та +421 259 765 111

Міністерство закордонних справ Словаччини (<https://www.mzv.sk/ukrajina>)

Міграційний інформаційний центр MOM <https://mfa.gov.ua/news/119-rekomendatsiimzs-gromadyanam-ukraini-yaki-planuyutpoizdku-do-slovachchina>

Також, інформацію можна отримати на сайтах:
<https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/760-informatsiya-ukrayina.html>, ua.gov.sk,
ukraineslovakia.sk

Міжнародна організація з міграції (МОМ) Інформація та консультація щодо в'їзду та перебування в Словаччині. Інформаційна лінія: 0850 211 478 (з території Словацької Республіки) З-за кордону: +421 252 630 023, +421 556 258 662 Додаткова інформація: www.mic.iom.sk Ліга прав людини є громадською організацією, яка надає інформацію іноземцям та біженцям щодо перебування, візи та азилу кількома мовами. Телефон (гаряча лінія) для громадян України: +421 918 366 968 Електронна пошта: ukrajina@hrl.sk Додаткова інформація: <http://ukraineslovakia.sk> [57, с. 328].

Конкретні групи осіб, яким буде надано захист (увага на вразливі групи населення)

Заяву про надання притулку може подати будь-який іноземець відразу на кордоні при в'їзді на територію Словаччини або в транзитній зоні аеропорту. Для того, щоб особу визнали біженцем, у неї мають бути конкретні причини боятися переслідування у її рідній країні. Ці причини можуть бути пов'язані, наприклад, з її расою, релігією, національністю/громадянством, політичними

переконаннями або приналежністю до певної соціальної групи. Особа може просто сказати, що хоче попросити притулку, пояснивши, що боїться повертатися на батьківщину. Для захисту від серйозної несправедливості у країні походження особи, їй може бути надано додатковий захист

Орган, що ухвалює рішення

Усі заяви про надання міжнародного захисту у Словаччині розглядаються та рішення за ними приймаються Управлінням з питань міграції Міністерства внутрішніх справ.

Подати заявку на азил (статус біженця) можна при в'їзді на територію Словацької Республіки у відділі поліції на місці перетину кордону або пізніше, аж після в'їзду на територію Словацької Республіки у відділі поліції встановленому в азиловому закладі (міграційний табір м.Гуменне). Заяву про надання притулку неповнолітній особі, яка подорожує без батьків чи інших членів сім'ї, подає призначений їй опікун від її імені. Також, особі, яка звернулася із заявою про надання притулку, необхідно підписати форму під назвою «Декларація іноземця», в якій зазначити, що вона бажає звернутися за міжнародним захистом, а також причини, з яких вона шукає міжнародного захисту. Якщо особі більше 14 років, у поліцейському відомстві у неї візьмуть відбитки пальців. Якщо у неї є проїзні документи та/або посвідчення особи, їх у неї тимчасово заберуть, а копії разом з її декларацією та іншими документами будуть надіслані до Управління з питань міграції Міністерства внутрішніх справ для здійснення перевірки. Проїзні документи та/або посвідчення особи будуть повернуті після завершення процедури надання притулку. Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки може надати притулок з гуманітарних міркувань.

Конкретного терміну немає, але якомога швидше після в'їзду. Заяву про надання притулку можна подати, якщо особа заїжджає на територію Словацької Республіки через прикордонний пункт, за прийняття заяви про надання притулку відповідає відділ прикордонної поліції на прикордонному пункті. Якщо особа подорожує повітряним шляхом, то необхідно звернутися у відділення поліції у

транзитній зоні аеропорту (Кошице, Братислава, Попрад). Якщо особа вже знаходиться на території Словацької Республіки, вона може подати заявку про надання притулку виключно у Відділ з питань надання притулку поліції в Гуменне. За розгляд заявок про надання притулку чи додаткового захисту відповідає Міграційна служба Міністерства внутрішніх справ СР. Після того, як особа заявить, що хоче попросити притулку, така матиме 24 години, щоб самостійно вирушити до центру прийому, або поліція доставить її туди.

Термін розгляду заяви

Термін, протягом якого має бути прийняте рішення, становить 6 місяців. Цей термін може бути продовжений, і якщо термін розгляду подовжується, особі буде про це повідомлено у письмовій формі.

Термін дії статусу

Якщо особі буде надано притулок, вона отримає дозвіл на постійне проживання в Словаччині. Якщо особі буде надано додатковий захист, вона отримає дозвіл на тимчасове проживання у Словаччині на один рік

Дата початку надання захисту

Особа вважається шукачем притулку з моменту, коли остання попросить про це. Із зазначеного моменту особу не можна вилучити (депортувати) до країни походження. Продовження дії статусу
Можливість подальшого продовження тимчасового притулку залежить від розвитку воєнної ситуації в Україні. Поновлення або продовження строку дії документа входить до компетенції того органу влади, який його видав, доти, доки особа не оселиться на законних підставах на іншій території і законно проживатиме на території, де розташований вищезгаданий орган влади. За тих же умов видача нового документа входить до компетенції органу влади, який видав попередній документ. Якщо у особи більше немає права перебувати в Словаччині (наприклад, після завершення процедури надання притулку або закінчився термін дії візи, посвідки на проживання або безвізових відносин), є декілька обставин, за яких перебування на території Словацької Республіки залишиться дійсним. Насамперед це у випадку, якщо існують перешкоди для видворення

особи, пов'язані із загрозою її життю, недоторканності та свободи, або пов'язані з її статусом особи без громадянства. Також, можна продовжити додатковий захист, якщо причини, за яких його було надано ще зберігаються. Особа може подати заяву на продовження додаткового захисту щоразу на два роки (дозвіл на тимчасове проживання також буде продовжуватися щоразу на два роки). Такий запит має бути поданий протягом останніх 90 днів, протягом яких надається додатковий захист.

Механізм зміни статусу

Людина, яка отримала статус тимчасового притулку, як і раніше, має право податись на статус біженця (азил). Якщо іноземець з тимчасовим притулком вирішив жити на території іншої держави-члена ЄС і ця держава надала йому тимчасовий притулок або іншу форму захисту, тимчасовий притулок на території Словацької Республіки скасовується. Якщо особа перебуває в Словаччині на законних підставах, після закінчення терміну дії дозволу на проживання або після закінчення її перебування, вона має право подати заяву на отримання статусу експатріанта - на будь-якому місці роботи, не виїжджаючи за межі Словацької Республіки. Також можна відмовитися від дозволу, який є дійсним у письмовій формі (повідомити у відповідний відділ поліції), а потім, отримавши письмове повідомлення, подати заяву на отримання статусу експатріанта – на будь-якому місці роботи – не залишаючи території Словацької Республіки. [58]

Особа може відкликати свою заяву в будь-який час і на будь-якому етапі процедури надання притулку, звернувшись до відповідних органів. Не можна подати заяву про надання притулку в кількох країнах одночасно. Якщо перша заява про надання притулку була зареєстрована в Словаччині, і особа не заповнила її до виїзду, а потім подає іншу заяву в іншій державі-члені ЄС, ця держава не прийме заяву і поверне шукача притулку до Словаччини. Словацька Республіка надасть додатковий захист у випадку, якщо заявнику не надано притулку, але є серйозні підстави вважати, що він піддається реальній загрозі

серйозної несправедливості, якби він був повернутися до своєї країни походження.

Підстави припинення статусу

Підставами припинення надання статусу біженця є:

а) обґрунтовані підстави вважати, що особа:

- вчинила серйозний злочин проти миру, воєнний злочин або проти людяності, як це визначено в міжнародних документах, створених для регулювання таких злочинів;

- вчинила тяжкий злочин (крім зазначених вище) за межами Словаччини, до в'їзду у цю державу як особа, яка користується тимчасовим захистом;

- винна у діях, що суперечать цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.

б) є вагомими підстави вважати це загрозою безпеці Словаччини або, будучи засудженою остаточним рішенням за вчинення особливо тяжкого злочину, особа становить небезпеку для громадського порядку в Словаччині [57, с. 333].

Критерії щодо позбавлення окремих осіб захисту у разі масового напливу переміщених осіб

Причинами скасування наданого статусу: обґрунтована підозра в тому, що особа, яка має тимчасовий притулок, скоїла злочин проти миру, військовий злочин чи злочин проти людяності, серйозний неполітичний злочин чи дія, що суперечить цілям та принципам ООН; тимчасовий притулок було надано лише на підставі хибних або сфальсифікованих відомостей про його особу; особа, яка має тимчасовий притулок, обґрунтовано вважається небезпечною для безпеки СР або особа, яка має тимчасовий притулок, засуджена за особливо тяжкий злочин та становить небезпеку для суспільства.

Правовим наслідком припинення статусу є видворення з країни. Якщо справа про видворення була порушена проти особи перед поданням заяви про надання притулку, подання заяви завжди призводить до зупинення цієї справи до закінчення процедури надання притулку. Потім можна продовжувати процедуру видворення. Якщо під час подання заяви про надання притулку вже

було винесено рішення про видворення, у разі повторної заяви про надання притулку, поданої виключно з метою відтермінування видворення, відповідно до неї депортація може бути здійснена вже після вручення рішення Управління з питань міграції.

Заходи, що забезпечують повернення до країни походження

Якщо особа коли-небудь вирішить повернутися в Україну, не плануючи повертатися на територію Словацької Республіки як біженець, вона повинна відмовитися від тимчасового притулку у письмовій формі на адресу Міграційного управління Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки, Півонкова 6, 812 72 Братислава. Після доручення цієї заяви про відмову від тимчасового притулку, тимчасовий притулок втратить свою дійсність. Інформацію та поради для громадян третіх країн, які прибувають до Словаччини з території України та потребують допомоги у поверненні до країни походження, можна знайти на сайті МОМ (Департамент сприяння добровільному поверненню). Особа може відкликати свою заяву в будь-який час і на будь-якому етапі процедури надання притулку. Шукачі притулку зобов'язані здати документи для перетину кордону під час подання заяви про надання притулку, але їх можна запросити та забрати в будь-який час, щоб залишити територію Словаччини.

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ТА ЗАХОДИ ЇХНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Умови прийому та реалізація права на проживання

Механізм збору та обробки персональних даних переміщених осіб. Для отримання статусу тимчасового захисту, заявник, повинен надати достовірні докази своєї особи та громадянства, а також факти, які підтверджують право подати заяву на тимчасовий притулок. Підтвердити свою особу можна проїзним, ідентифікаційним або іншим документом (закордонним паспортом, ID-карткою), а за їх відсутності, іншим документом, що посвідчує особу (наприклад; пред'явлення водійських прав або будь-який інший фотодокумент зі свідоцтвом про народження. Для неповнолітніх заява подається законним представником або призначеним судом, неповнолітній повинен бути присутнім під час подачі.

Якщо особа має проїзний, ідентифікаційний або інший документ (наприклад, свідоцтва про народження дітей та інші), їх необхідно мати з собою. У цьому випадку іноземцю буде негайно надано тимчасовий притулок. Якщо особа не має жодних документів, вона може з'явитися до певних відділень міліції, де її заяву (так зване «прохання про надання тимчасового притулку») приймуть і передадуть до компетентного органу. Якщо особа уже отримала житло, до заяви про надання тимчасового притулку необхідно додати один із таких документів: афідевіт усіх власників нерухомості про надання житла або, договір оренди, укладений з власником/власниками майна, або підтвердження засобу розміщення про надання житла. Довідка про справжність підписів на зазначених документах на проживання не вимагається. У разі зміни адреси про цей факт необхідно повідомити муніципалітет або місто, куди переїхала особа 26 квітня 2022 року ввійшла в дію перша частина послуги перевірки документів – Підтвердження про надання/продовження дозволеного перебування на території Словацької Республіки іноземцям, яким було надано тимчасовий притулок на території Словацької Республіки. Зазначена послуга є загальнодоступна і призначена для всіх, хто хоче перевірити автентичність виданого документа

Після того, як особа заявила в поліції, що хоче подати заяву про надання притулку/міжнародного захисту в Словаччині, співробітники поліції їй буде надано перекладача, який забезпечуватиме переклад зрозумілою їй мовою. Співробітники поліції зроблять короткий запис, куди буде внесено особисті дані, інформацію про маршрут та причини клопотання щодо надання притулку. Важливо повідомити ці відомості правдиво, оскільки цей запис може використовуватися і в інших провадженнях. З метою перевірки особи, співробітники поліції сфотографують особу, знімуть відбитки пальців, щоб перевірити особу заявника у базах даних поліції, а також у загальноєвропейській базі даних Eurodac, та заберуть у проїзний документ (паспорт) або інший документ, що засвідчує особу (наприклад, внутрішній паспорт, посвідчення водія, свідоцтво про народження). Запис про подання клопотання про надання притулку буде надіслано до Управління з питань міграції, яке надалі

розглядатиме заяву. Відбитки пальців беруться у шукачів притулку, старших за 14 років. Якщо органи, які розглядають заяву, мають сумніви щодо віку особи як неповнолітнього, вона повинна пройти медичне обстеження з метою визначення віку, де проводять рентгенівське обстеження кісток.

Допомога в отриманні адміністративних послуг

На офіційних сайтах: <https://ua.gov.sk/> - портал державного управління СР та <https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/760-informatsiyaukrayina.html>, можна отримати інформацію щодо отримання адміністративних послуг (із зазначенням адрес та контактної інформації відповідних установ), зокрема з питань надання статусу тимчасового захисту. З травня 2022 року особи з тимчасовим притулком можуть користуватися консультаційними послугами Управління з питань праці, соціальних питань та сім'ї, спрямованих на підтримку їх у пошуку роботи та надання інформації про можливості працевлаштування на словацькому ринку праці та в окремих регіонах Словацької Республіки. Також, Управління з питань праці, соціальних питань та сім'ї допоможе написати заяву до суду про призначення опікуна (наприклад, для забезпечення охорони здоров'я чи навчання дитини) [29].

26 квітня 2022 року ввійшла в дію перша частина послуги перевірки документів – Підтвердження про надання/продовження дозволеного перебування на території Словацької Республіки іноземцям, яким було надано тимчасовий притулок на території Словацької Республіки

Зазначена послуга є загальнодоступна і призначена для всіх, хто хоче перевірити автентичність виданого документа [60].

Безкоштовна правова допомога та супровід переміщених осіб

Інформація на офіційних сайтах щодо безкоштовної правової допомоги та супроводу переміщених осіб відсутня. У рамках Дня адвокатури (27 квітня 2022 року) Асоціація адвокатів Словаччини організував захід щодо надання громадянам безкоштовних юридичних консультацій. Ліга прав людини це

словацька неурядова організація, яка з 2005 року надає безкоштовну юридичну допомогу та інформацію іноземцям та біженцям у Словаччині. Офіс знаходиться в Братиславі, але вони співпрацюють з юристами та адвокатами по всій Словаччині.

Можна звернутися по допомогу до Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН). Юридичні консультації у першій інстанції зазвичай безкоштовно надають співробітники ГО Словацька гуманітарна рада. Якщо особа отримає негативне рішення щодо її заяви про надання притулку і захоче оскаржити це рішення, вона має право на безкоштовну правову допомогу Центру надання правової допомоги. Також, можна звернутися в неурядові організації, що надають юридичні консультації особам, які шукають притулок - Словацька гуманітарна рада або Ліга з прав людини. UA.SUPPORT надає безкоштовну юридичну допомогу українським біженцям у різних країнах.

Механізм отримання необхідних віз, зокрема транзитних

Якщо особа з тимчасовим притулком має намір виїхати зі Словацької Республіки до країн за межами Європейського Союзу (наприклад, на літню відпустку), вони повинна мати дійсний закордонний паспорт, який дає їй право перетину т. зв. зовнішнього кордону Європейського Союзу. У випадку кожної поїздки за кордон необхідно перевірити актуальні умови в'їзду в країну призначення, напр. необхідні проїзні документи, візові вимоги, можливі заходи проти поширення COVID-19, обов'язкові щеплення та інші можливі обмеження. Інформацію щодо перебування, візи кількома мовами надає громадська організація Ліга прав людини [61].

Відповідно до свого мандату Агентство ООН у справах біженців працює над тим, щоб шукачі притулку мали доступ до території, справедливі та ефективні процедури надання притулку та гідні умови прийому. Заява про надання притулку не дає особі права на в'їзд до іншої держави-члена Європейського Союзу або в Шенгенську зону. Протягом процедури надання притулку особа зобов'язана знаходитися на території Словацької Республіки. Якщо Управління з питань міграції дізнається, що особа залишила територію

Словацької Республіки, або що така знаходилася без перепустки за межами табору більше 7 днів, процедуру надання притулку буде зупинено. Протягом процедури надання притулку особа не може подати заяву про надання тимчасової, постійної та дозволеної посвідки на проживання. Разом із отриманням рішення щодо процедури надання притулку зникає перешкода на подання заяви про надання дозволеної посвідки на проживання. Подання заяви про надання притулку не впливає на тривалість тимчасової або постійної посвідки на проживання. Якщо особа має постійну або тимчасову посвідку на проживання, поліція під час подання заяви не затримуватиме її проїзний документ або інший документ, що засвідчує особу. Особі не потрібно поки у неї є дійсна постійна або тимчасова посвідка на проживання перебувати в таборі.

Механізм запобігання потраплянню переміщених осіб у ситуації торгівлі людьми

Термін реалізації права на проживання

Особі, яка отримала притулок видається документ на проживання терміном на 10 років. Членам сім'ї особи зі статусом біженця, при першому виданні документ є дійсним лише протягом трьох років. Далі на запит особі зі статусом біженця буде видано проїзний документ відповідно до Конвенції з Термін дії тимчасового проживання, постійного проживання або допустимого проживання, які в іншому випадку закінчилися б під час надзвичайної ситуації, продовжується до двох місяців після скасування надзвичайної ситуації. 339 28 липня 1951 року, який діє протягом 2 років і може бути продовжений пізніше.

Механізм забезпечення переміщеної особи належними умовами для безоплатного тимчасового проживання

Шукач притулку має право протягом усієї процедури надання притулку перебувати у таборі проживання. Проживання в таборі здійснюється на безоплатній основі. Якщо особа хоче залишитися за межами табору більше 7 днів, або проживати поза табором, така може звернутися до Управління з питань міграції із заявою про дозвіл на проживання поза табором (так звана довготривала перепустка). Умовою надання довготривалої перепустки є

підтвердження права на проживання за конкретною адресою та заява особи про те, що вона має достатньо грошових коштів для покриття своїх витрат. Якщо особа не може покрити ці витрати, вона може пред'явити заяву громадянина Словаччини або іноземця, який проживає в Словаччині, що він надасть їй житло та відшкодує всі витрати на її проживання поза табором.

Доступ до придатного житла або, у разі необхідності, забезпечення засобами для отримання житла

Шукач притулку має право протягом усієї процедури надання притулку перебувати у таборі проживання. Проживання в таборі здійснюється на безоплатній основі. Якщо особа хоче залишитися за межами табору більше 7 днів, або проживати поза табором, така може звернутися до Управління з питань міграції із заявою про дозвіл на проживання поза табором (так звана довготривала перепустка). Умовою надання довготривалої перепустки є підтвердження права на проживання за конкретною адресою та заява особи про те, що вона має достатньо грошових коштів для покриття своїх витрат. Якщо особа не може покрити ці витрати, вона може пред'явити заяву громадянина Словаччини або іноземця, який проживає в Словаччині, що він надасть їй житло та відшкодує всі витрати на її проживання поза табором

Механізм компенсації оплати вартості комунальних послуг в місцях компактного поселення переміщених осіб чи родинам, які приймають таких осіб

Право на отримання виплат на проживання мають право тільки постачальники житла у Словаччині. Це внесок за те, що вони розмістили особу із дійсним Підтвердженням про надання дозволеного перебування у Словаччині на пільгових умовах або безкоштовно.

Надання допомоги на проживання особам, яким надано статус тимчасового притулку врегульовано змінами, внесеними 7.07.2022 р до Закону 480 від 20 червня 2002 року про надання притулку та про внесення змін до деяких законів. Відповідно до цих змін, допомога особам, які надають житло, виплачується органами місцевого самоврядування з коштів, які перераховує

Міністерство внутрішніх справ. Реквізити та порядок сплати внеску регулюються чинним положенням № 218/2022 уряду, яке діє з 21 червня 2022 року. Розмір внесків для осіб, які мають право, збільшується, вони будуть сплачуватися до 30 вересня 2022 року.

Розмір допомоги на проживання виплачується залежно від віку осіб, які проживають, а для неповнолітніх до 15 років допомога виплачується в половинному розмірі [65].

Право на стипендію за проживання мають:

- власники квартир і будинків;
- допомога надається власникам у розмірі: 8 євро за ніч проживання іноземця, якщо це фізична особа, яка досягла 15 років; 4 євро за ніч проживання іноземця, якщо це фізична особа, яка не досягла 15 років, /від 570 до 1430 євро в залежності від кількості житлових кімнат.

Так звані установи короткотермінового розміщення за умови, що вони не діють у зоні надання послуг розміщення;

- муніципалітети та вищі територіальні одиниці / якщо вони надають житло безкоштовно безпосередньо або через свою бюджетну або внескову організацію.

Допомога надається в розмірі:

- 12 євро за ніч проживання іноземця, якщо це фізична особа, яка досягла 15 років,
- 6 євро за ніч проживання іноземця, якщо це фізична особа, яка не досягла 15 років.

Об'єкти державного цільового призначення звільняються від програми підтримки у вигляді вищезазначеної стипендії. Відповідно до § 36а абз. 5 Закону про притулок допомога не надається державній бюджетній організації та організації державного внеску. Особливості та порядок виплати субсидії підприємцям регулюються постановою Уряду № 219/2022 діє з 21 червня 2022 року [65].

Шукач притулку має право протягом усієї процедури надання притулку перебувати у таборі проживання на безоплатній основі. Іншого механізму компенсації не передбачено.

Свобода руху осіб, які отримали захист

Заява про надання притулку не дає особі права на в'їзд до іншої держави-члена Європейського Союзу або в Шенгенську зону. Протягом процедури надання притулку особа зобов'язана знаходитися на території Словацької Республіки. Особи, яким надано притулок або додатковий захист, мають: право проживати на території Словацької Республіки та право виїхати з території Словацької Республіки і повернутися (окрім виїзду у країну походження).

Право на зміну місця проживання

Якщо особа проживає поза табором проживання на підставі довготривалої перепустки і захоче змінити адресу/місце проживання, вона повинна поінформувати про це Управління з питань міграції та запросити нову довготривалу перепустку. А також інформуйте про зміну своїх контактних даних – номеру телефону, щоб у разі потреби з нею могли зв'язатися.

ПРАВО НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Право на соціальну допомогу/ Матеріальна допомога може бути надана особі, яка може підтвердити своє проживання на території Словацької Республіки посвідченням особи, яка просить надання тимчасового притулку. Розмір допомоги залежить від кількості членів родини та їхнього становища. Розмір матеріальної допомоги становить 80 євро для дорослого, 160 євро для дитини до трьох років і 60 євро для дитини віком від 3 до 18 років. Розмір допомоги на одну сім'ю не може перевищувати 380 євро.

За матеріальною допомогою можна звернутися в бюро з питань праці, соціальних питань та сім'ї. Компетентною установою для визначення права на матеріальну допомогу є бюро в місті, де проживає особа.

УВКБ ООН, ЮНІСЕФ та Червоний Хрест підтримують Міністерство праці, соціальних справ та сім'ї (MoLSAF) у наданні короткострокової невідкладної грошової допомоги для матеріальних потреб людей, які були

змушені втекти з України через конфлікт. Це обмежена допомога людям для першої необхідності та пристосування до перебування в Словаччині. Ця програма здійснюється окремо від програми соціального захисту словацького уряду та фінансується Організацією Об'єднаних Націй та Червоним Хрестом. Особа може записатися на отримання допомоги та отримувати її лише від однієї організації.

Після реєстрації в одній організації вона не може зареєструватися в іншій організації для отримання грошової допомоги. Вона повинна скасувати свою реєстрацію в одній організації. Грошова допомога та період виплат однакові для обох організацій.

Інформацію про те, де Словацький Червоний Хрест реєструє вразливі сім'ї [66].

Словацький Червоний Хрест надає грошову допомогу найуразливішим людям, які були переміщені з України через конфлікт. Ці особи повинні відповідати принаймні одному з наступних критеріїв:

- неповні сім'ї з одним або кількома утриманцями (діти віком від 0 до 17 років або особи віком від 60 років);
- люди похилого віку (60 років і старше);
- родина з однією або кількома особами з групи ризику;
- родина з однією або кількома вагітними особами;
- жінки, які прибули самотійно або без супроводу;
- родина, яка не вміє читати чи писати жодною мовою;
- родина з принаймні одним членом, що належить до групи етнічних меншин (наприклад, ромська спільнота);
- родина, у якої є хоча би один член, який ідентифікує себе як особу, яка втікає від сексуального та/або гендерного насильства, насильства в сім'ї чи від свого партнера. Також можна оформити дотацію на харчування дитини. Для надання такої дотації необхідно з'ясувати інформацію при зарахуванні дитини до дитячого садка чи початкової школи. Керівництво школи або місцевий уряд скерує батьків щодо подальших кроків. Діти з України, інтегровані в школи

відповідно до Закону «Про дотації» за умови виконання умов закону, також зможуть отримувати дотації на шкільне приладдя з вересня 2022 року [62].

Громадяни України зі статусом тимчасового притулку не мають права на державну соціальну допомогу, таку як допомога на дитину, батьківська допомога, аліменти на усиновлену дитину, допомога на похорон або допомога при народженні дитини. Ця державна соціальна допомога надається за умови тимчасового або постійного проживання. Громадяни України, можуть мати право, наприклад, на батьківську допомогу або допомогу на дитину, якщо батько дитини займається оплачуваною роботою, у СР та тимчасово тут проживає

Якщо особа отримає статус біженця, Управління з питань міграції надасть їй одноразову фінансову виплату у розмірі 1,5 прожиткового мінімуму для повнолітньої особи. УВКБ ООН 15 червня 2022 року мало виплатити грошову допомогу домогосподарствам емігрантів, які отримали матеріальну допомогу від служб праці, соціальної допомоги та сім'ї, а також домогосподарствам емігрантів, які зареєструвалися в УВКБ ООН після 1 травня 2022 року [63].

Право на соціальні послуги. Деякі словацькі оператори мобільного зв'язку на кордоні безкоштовно надають SIM-картки для дзвінків та Інтернету. В реєстраційних центрах можна безкоштовно отримати від деяких мобільних операторів у Словаччині SIM - картки для дзвінків і доступу до Інтернету. У цих місцях також є безкоштовні точки доступу Wi-Fi. Деякі словацькі банки допомагають людям з України отримати доступ до їхніх фінансів: у нововстановлених банкоматах, які знаходяться поблизу пунктів перетину кордону (Вишне Немецьке), у котрих зняття коштів з українських платіжних карток є безкоштовним (це стосується деяких банків по всій Словаччині). відкриття безкоштовних рахунків, включаючи видання платіжних карток та доступу до інтернет-банкінгу, скасування банківського збору з а перекази в Україну [57, с.348].

Право на соціальні пільги. З 1 липня 2022 р. введено в дію нові правила щодо безкоштовного проїзду. Так, право на безкоштовний проїзд без будь-якого винятку у віці надається особі, яка підтвердить свою тотожність посвідченням

особи громадянина України (внутрішній паспорт, закордонний паспорт) і одночасно має:

а) спеціальний документ SLOVAK HELP із печаткою червоного кольору з текстом українською мовою, який видається при перетині українсько-словацького державного кордону, або

б) спеціальний документ, що засвідчує набуття статусу тимчасового притулку у першому виданні . Ці спеціальні документи дають змогу отримати безкоштовний квиток на проїзд у поїзді та приміському автобусі. Право на безкоштовний квиток надається в день отримання такого спеціального документа та наступні 4 дні . Спеціальний документ SLOVAK HELP не видається особам, які повторно вступають/в'їжджають на територію Словацької Республіки протягом останніх 30 календарних днів.

Поряд з цим, право на безкоштовне перевезення громадянина України у поїздах і приміських автобусах, що функціонують у громадсько-суспільних інтересах на території Словаччини, мають особи протягом 60 днів з дня першої видачі спеціального документа, що підтверджує набуття статусу тимчасового притулку. Право на таке безкоштовне перевезення підтверджується свідоцтвом роботодавця щодо існуючих трудових відносин з цією особою.

З 1 липня 2022 р. введено в дію нові правила щодо безкоштовного проїзду. Так, право на безкоштовний проїзд без будь-якого винятку у віці надається особі, яка підтвердить свою тотожність посвідченням особи громадянина України (внутрішній паспорт, закордонний паспорт) і одночасно має спеціальний документ SLOVAK HELP із печаткою червоного кольору з текстом українською мовою, який видається при перетині українсько-словацького державного кордону. Ці спеціальні документи дають змогу отримати безкоштовний квиток на проїзд у поїзді та приміському автобусі . Право на безкоштовний квиток надається в день отримання такого спеціального документа та наступні 4 дні .

Право на соціальне страхування. Відповідно до чинного законодавства Словацької Республіки особи, які є учасниками трудових відносин мають рівні з громадянами Словаччини права. Це означає, що особа має право на медичне

страхування,(за плату страхового медичного внеску роботодавець несе долю відповідальності), а також на підставі регулярних страхових внесків до Соціальної страхової компанії виникає право на відшкодування заробітної плати під час непрацездатності, право на декрет, пенсію тощо. Відповідно до законодавства СР, право на участь у системі загальнообов'язкового медичного страхування надається особі, яка є найманим працівником роботодавця, фірма якого має місцезнаходження на території СР. Для самозайнятої особи, яка має обов'язкове медичне та загальнообов'язкове пенсійне страхування, яка є громадянином України, обов'язкове медичне страхування та обов'язкове пенсійне страхування припиняються на час перебування на її території у зв'язку зі збройним конфліктом в Україні у зв'язку з проходження служби в армії України, проходження військової служби в Україні або виконання призову в Україні. За цей період можна додатково сплачувати внесок на пенсійне страхування, і цей період у подальшому зараховуватиметься до стажу пенсійного страхування.

Особа, що має додатковий захист, має медичну страхівку тільки в тому випадку, якщо вона працевлаштована або займається підприємницькою діяльністю, і медичну страхівку сплачує сама особа або її роботодавець.

Відповідно до Угоди про соціальне забезпечення між Україною та Словацькою Республікою є підстави вважати, що особа, яка працює як найманий працівник за трудовим договором, може долучитися до системи соціального страхування Словаччини.

Психологічна підтримка особам, які постраждали від війни

Працює Національна лінія підтримки психічного здоров'я заснована Міністерством охорони здоров'я Словацької Республіки в рамках реалізації заходів Плану відновлення та стійкості у сфері підтримки психічного здоров'я. тел. 0800 193 193 (також українською) [64].

Протягом процедури надання притулку особа може отримати в таборі психологічну консультацію. Також, працює Національна лінія підтримки психічного здоров'я, заснована Міністерством охорони здоров'я СР в рамках

реалізації заходів Плану відновлення та стійкості у сфері підтримки психічного здоров'я. тел. 0800 193 193 (також українською).

Працює Національна лінія підтримки психічного здоров'я, заснована Міністерством охорони здоров'я СР в рамках реалізації заходів Плану відновлення та стійкості у сфері підтримки психічного здоров'я.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т.Ф., Гончар Л.В., Куниця Т.Ю., Биби́к Д.Д. Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки. Монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 240 с.
2. Безпалова О. І. Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб: міжнар. наук.- практ. конф. (м. Ужгород, 20 квітня 2017 року)*. Ужгород, 2017. С. 10-19
3. Біженці та шукачі захисту. УВКБ ООН, Агентство ООН у справах біженців. URL: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/04/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update_FINAL-UKR.pdf
4. Бортник Н.П., Малель. В.Р. Статус біженця у контексті правової політики ЄС. *Наше Право*. 2020 р., № 04. С.156
5. Бортник Н. П., Парпан У. М., Малець М. Р. Міграційна політика та міграційно-правова політика: порівняльний аналіз. *Європейські перспективи*. 2019. № 4. С. 60-66. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2019_4_11
6. Буроменський М. В., Стешенко В. М., Куць В. Г. Міжнародний і національний захист прав людини та права біженців. Х., 2004. 198 с
7. Вдовиченко О. І. Права людини в Європейському Союзі. *Суспільство і політичні інститути в умовах трансформації та реформ: XXI Харк. політолог. читання (матеріали міжнар. наук.-теорет. конф.)*. Х., 2008. С. 41–43.
8. Вольфганг Х. М. Основные социальные права в Европейском Союзе. *Известия вузов. Правоведение*. 2012. № 5. С. 69–84.
9. Гончаренко Е.А. Принципи міжнародного правового статусу біженців. *Проблеми законності*. 2004. Вип. 65. С. 187-194.
10. Гончаренко О.А. Статус біженця в міжнародному праві: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11. Харків, 2005. 170 с

11. Городецький О. О. Міжнародні стандарти захисту біженців та їх основоположні принципи. *Право на державне управління*: збірник наукових праць. Херсон, 2020. Вип. №2. С. 62-68.
12. Грошова допомога українцям у Словаччині: нові зміни та вимоги. 13 вер. 2022. URL: <https://novyny.sme.sk/c/23008083/dopomoha-ukraintsiam-u-slovachchyni-zminy-ta-vymohy.html><https://novyny.sme.sk/c/23008083/dopomoha-ukraintsiam-u-slovachchyni-zminy-ta-vymohy.html>
13. Демчишина В. Р. Принципи міграційної політики Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 325-328. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_4_69
14. Допомога українцям у Словаччині: Червоний Хрест закриває програму виплат коштів URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1438/aid-to-ukrainians-in-slovakia-the-red-cross-closes-the-program-of-disbursement-of-funds>
15. Жук В. О. Поняття «біженець» у міжнародному праві. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 3. С. 12-39.
16. Єнін М. Н. Біженці. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Біженці>
17. Інформація про пільги, грошову допомогу, дотації (словацькою) URL: [https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne - spravy/useful -information -for -citizens -ofukraine.html?page_id=1163026](https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/useful-information-for-citizens-ofukraine.html?page_id=1163026)
18. Іртищева І. О., Гуріна О. В., Работін Ю. А. Можливості імплементації досвіду соціального розвитку країн ЄС у вітчизняну практику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М. М. Палінчак. Ужгород: Гельветика, 2018. Вип. 20 № Ч. 2. С. 6–11.
19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про статус біженців 1951 р.: Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011
20. Котляр О. І. Визначення поняття "біженець" у міжнародних документах *Адвокат*. 2013. № 6. С. 36-40.

- 21.Крисаченко В.С. Сучасні міграційні процеси, стан, виміри, тенденції розвитку в Україні. *Політичний вісник*. 2012. №12. С. 96-101.
- 22.Лошенюк О. В. Особливості міграційної політики у країнах ЄС. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 249-263.
- 23.Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України. К.: НІСД, 2014. 48 с
- 24.Малиновська О.А. Регулювання проблеми біженців у країнах Західної Європи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 1. С. 119-128.
- 25.Міжнародне публічне право: підручник; за ред. В. М. Репецького. - 2-ге вид. К., 2015. 437 с.
- 26.Міжнародно-правові та національні засоби захисту прав біженців: Практикум для студентів юридичних клінік / Під заг. ред. М.В. Буроменського. Уклад. М.В. Буроменський та ін. ; Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Ін-т прикладних гуманітарних досліджень. Харків, 2003. 179 с.
- 27.Новік В. Неурядові організації, які надають допомогу біженцям. *Управління сучасним містом*. 2002. № 4-6. С. 155-162.
- 28.Носков А.П. Захист прав біженців у міжнародному праві/ А. П. Носков// *Альманах міжнародного права*. 2017. № 1. С. 87–89
- 29.Офіційна сторінка Міністерство праці, соціальної політики і сім'ї Словацької Республіки. URL:<https://www.employment.gov.sk/sk/>
- 30.Офіційна сторінка державного управління Словацької Республіки URL:<https://ua.gov.sk/>
- 31.Пастухова Л. В. Європейський механізм забезпечення прав людини. Сімф.: Таврія, 2009. 224 с
- 32.Платформа громадянського суспільства для посередництва тих, хто пропонує і тих, хто потребує допомоги (житло/транспорт) (EN, SK) URL:<https://new.ktopomozeukrajine.sk/>

- 33.Права біженців та внутрішньо переміщених осіб: кращі європейські практики та шляхи їх імплементації: наук.-практич. рек. Братислава, 2018. 95 с. URL: http://www.aprnu.kharkiv.org/doc/20_09_2018.pdf
- 34.Права біженців у Словаччині. Видавництво юридична практика 11.04.2022 URL: <https://pravo.ua/prava-bizhentsiv-u-slovachchyni-porady-vid-4refugees-info/>
- 35.Правові механізми регулювання міграційних процесів: монографія / кол. авт.: Н. П. Бортник, В. С. Канцір, М. М. Сірант, Р. І. Радейко, Т. В. Бачинський; За заг. ред. Н.П. Бортник. Львів : НУ «Львівська політехніка». 2016. 892 с.
- 36.Рекомендації щодо надання психологічної підтримки особам, які постраждали від війни. URL:<https://ktopomozeukrajine.sk>
- 37.Римаренко Ю.І. Міжнародне міграційне право. Підручник. Університетський курс. К.:КНТ, 2007. 640 с. С. 182.
- 38.Сай Д. В. Сучасні тенденції розвитку соціального забезпечення та соціальної роботи в Європейському союзі. Наукова праця. Педагогіка. 2016. Випуск 281. Том 293 URL:<https://eugov.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05pdf>
- 39.Сайт Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки URL:<https://www.minv.sk/?vizova-info-tytu-viz>
- 40.Сайт Центрального відділення управління з питань праці (ÚPSVaR). URL:<https://www.upsvr.gov.sk/>
- 41.Свящук А.Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності: навч. посіб. Харків: ФОП Лисенко І. Б., 2018. 324 с.
- 42.Скоріченко О. З травня діятиме нова фінансова підтримка українцям у Словаччині. Новини зі Словаччини. 28. квіт. 2022 URL: <https://novyny.sme.sk/c/22896543/finansova-dopomoha-dlia-ukraintsiv.html>
- 43.Слюсаренко К. В., Садовенко М. М. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики та перспективи. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27, № 1. С. 80-90.

44. Сорока І. О. Міжнародно-правове зобов'язання держав щодо невидачі стосовно шукачів притулку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 3. С. 139–142.
45. Сорока І. О. Права та обов'язки шукачів притулку в міжнародному праві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2, т. 2. С. 219–222.
46. Сорока І. О. Принципи міжнародного права притулку. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 9. С. 74–83.
47. Теліпка В.Е., Овчаренко А.С. Міжнародне публічне право : навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
48. Тимчасовий захист та статус біженця як форми міжнародного захисту для громадян України в країнах Європейського Союзу
URL:<https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/>
49. Тимчасовий прихисток у Словаччині: корисна інформація для українських біженців. 05.04.2022 URL:<https://ulaf.org.ua/dopomoga-pereselencjam-ta-bizhencjam/timchasovij-prihistok-u-slovachchini-korisna-informacija-dlja-ukraiinskih-bizhenciv/>
50. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право : підручник. К.: Знання, 2012. 631 с.
51. Тиндик Н.П. Еволюція статусу біженця у міжнародно-правовій практиці. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*: Зб. наук. праць. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2007. № 4. С. 61-70.
52. Толкачова Н. Б. Сучасний стан захисту прав людини у правовій системі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. К., 2010. – Вип. 90, ч. 1. – С. 198–199
53. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

54. Чусенко В. Историчні передумови виникнення та періодизація становлення правового статусу біженців у міжнародному праві. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/61.pdf>
55. Чусенко В. І. Правове регулювання статусу біженців в Європейському Союзі: сучасний стан і перспективи розвитку: дис. канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2018. 235 с
56. Шайхатдинов В.Ш. Право соціального забезпечення 3-е изд. , пер. и доп. Учебник для академического бакалавриата. Изд. 3, пер. и доп. 2019. 717 с.
57. CHECK-LIST Соціальних прав переміщених осіб та заходів соціального захисту, що надаються країнами-членами європейського союзу та ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/check-list-2-social-rights-ua/1680a837b1>
58. Закон № 404/2011 Зб.з. «Про перебування іноземних громадян та про внесення змін і доповнень до деяких законів у наступних редакціях»
59. Informácie pre cudzincov. URL: <https://www.minv.sk/?vizova-info-tytu-viz-1>
60. Information for Ukrainians entering Slovak republic. URL: <https://ua.gov.sk>
61. Prichádzate z Ukrajiny na Slovensko? . URL: <http://ukraineslovakia.sk>
62. Useful information for citizens of Ukraine. URL: https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/useful-information-for-citizens-ofukraine.html?page_id=1163026
63. Help Slovakia. URL: <https://help.unhcr.org/slovakia/cashassistance/>
64. Informácie pre ľudí, firmy a organizácie ochotné pomôcť <https://ktopomozeukrajine.sk/>
65. Informácie k príspevku za ubytovanie cudzinca podľa zákona o azyle. URL: <https://www.minv.sk/?prispevok-za-ubytovanie>
66. Slovenský Červený kríž URL: <https://redcross.sk/ukraine-info-ua/>